

Mindnyájan elzarándokolunk egyszer az Akadémiára –Selmecbányai diákhagyományok és Szalamander ünnepség

Debrecen is küldött öregdiákokat (veterán) 2022. szeptember 9-én a Selmecebanyi Szalamander ünnepségre, mely a magyar bányász, kohász és erdész felsőfokú képzés almamátére. A selmeci akadémia hajdani tanulóinak hagyománya volt, hogy a végzős diákok szalamanderben vonulva búcsúztak a várostól. Felsőfokú képzés már nem működik Selmecebanyán, de a hagyomány megmaradt és átalakult: ma bányamérnökök, kohómérnökök, gépészmérnökök és erdőmérnökök; valamint a nehézipari üzemek (bányák, kohászati üzemek, erőművek) és ezek dolgozóinak kelet-közép-európai ünnepe. A Selmecebanyi Bányászati és Erdészeti Akadémia épülete bár ma Szlovákia területén áll, mégis több környező országban erdeztetik a nehézipari és mérnökképzést a selmeci akadémiáról, így az ünnepségen és a felvonuláson is képviseltette magát cseh, lengyel és magyar kontingens.

Cséti Imre gépészmérnök szervezésében vett részt az ünnepen kis csapatuk.

Magyar nehézipari felsőfokú képzés kialakulása:

Selmecebányán 1735-ben alapították meg a Bányászati és Erdészeti Tanintézetet, mely néhány évtizeddel később már Akadémia. 1865-től hívták Magyar Királyi Bányászati és Erdészeti Akadémiának, ettől kezdve az oktatás sem német, hanem magyar nyelven folyt. Az akadémia épületét I. Ferenc József 1889-ben építtette, ez az intézmény pedig 1919-ig működött Selmecebányán. A trianoni határok meghúzása után Csehszlovákiához került Selmecebánya (Banská Štiavnica), a diákok és a tanárok viszont úgy döntöttek, hogy magyarok lévén akadémiájukat áttelepítik a leghűségesebb magyar városba, Sopronba. 1949-ben, a II. világháború után szétvált az akadémia, Sopronban maradt az erdészképzés, míg Miskolcra került a bányász, kohász és a gépészmérnök képzés. 1969-ben újabb átalakulás után innen vált ki és Dunaújvárosba költöztek a kohász üzemmérnökök. 1972-ben Soprontól vált el a földmérők képzése, melynek bázisa ma Székesfehérváron van. E négy felsőoktatási intézmény hallgatói máig őrzik és ápolják a selmecebányai diákhatyományokat.

Az ősi alma mater zarándokhelynek számít az utódintézmények hallgatóinak körében, mind a mai napig.

Selmecebányai diákhatyományok:

A diákhatyományok az egyetemi felvételiket követően a tanulmányok megkezdésével együtt kezdődnek. Az egyetemen eltöltött évek száma alapján vannak elsőéves gólyák (avatás után már *balekok*), másodéves *kohlenbrennerek* és a végzős *firmák*. Ennek megfelelően a tapasztalt *firmák* oktatják a gólyákat az egyetemi szokásokra és a diáknótákra (*balekoktatás*). A balekjelöltek keresztszülőket választanak a felsőéves hallgatókból, akik *megkeresztelik*

őket: *alias*nevet, vagyis becenevet adnak, a balekjelöltek így minősülnek egyetemi hallgatóvá. Ez a kapcsolat végigkíséri a diákokat, mert a keresztszülő köteles *ráfigyelni* a keresztfiára vagy keresztlányára, segíti a tanulmányait és az egyetemi beilleszkedését. Ezek a kapcsolatok nemritkán életre szóló barátságokká alakulnak.

A tanulmányi év során több meghatározó esemény van, ezeket szakestekkel ünneplik a hallgatók. A selmeci diákhagyományok leglátványosabb és legtöbb embert megmozgató rendezvénye a *szakestély*. A hagyományok közül ezt sikerült leginkább megtartani eredeti formájában. A mostani szakestélyek formájukat és lefolyásukat tekintve majdnem ugyanúgy zajlanak, mint régen Selmecen. A szakestek nótázással, tréfálkozással, szakmai irányultságú felszólalásokkal telnek, de ezek is inkább humorral fűszerezett felszólalások, egyre inkább előtérbe kerül a vidámság, a jókedv, a nótázás, egymás vagy a tanárok kifigurázása. A szakestély mindig az ősi szakok himnuszainak (Bányász, Kohász, Erdész), majd az aktuális szakestélyt tartó szak saját himnuszának közös eléneklésével veszi kezdetét. Az *elnök* és a *tisztségviselők* megválasztása után felolvassák a házirendet. A *szakestély* ezen házirendben foglaltak szerint zajlik, gyertyafénynél minden elektronikus eszköz nélkülözése mellett. Nem lehet fényképezni, telefonálni és dohányozni sem. Csak az elnök utasítására lehet inni. Az evést viszont nem köti szabály: korlátlanul lehet fogyasztani a feltálat zsíros kenyérből.

A szakestélyek tisztségviselői:

- Praeses (prézesz): a szakestély elnöke
- Major domus (major domusz): a szakestély háznagya
- Fuchsmajor (fuxmajor): a balekcsősz a rend és a fegyelem fenntartója
- Cantus praeses (kantusz prézesz): a nótabíró, nóták intonálása a feladata
- Contrapunct (kontrapunkt): az elnök visszhangja, humorosan foglalja össze mondandóját
- Konzekvencia: feladata az elnök tévesztései után levonni a konzekvenciát(sörrel)
- Garatőrök: a szakestély „csaposai”
- Fuhrwerk (furverk): a szakestély „fuvarosai”, pincérek
- Etalonrészeg: a szakestély addig tart, míg ő el tudja mondani a mondókáját

A szakestélyek típusai:

- Balekkeresztelő szakestély: itt keresztelik meg a gólyákat, ezzel válnak egyetemi polgárrá. Megtörténik a lányok „fűsítése”. Sopronban, a koedukált oktatás bevezetése után kialakult rítusa, ami után minden gólya egyenrangú balekká válik.
- Szalagavató szakestély: a végzős évfolyamok felöltik a walden zubzony bal ujjára szakjuk címerével díszített és paszomány színével egyező karszalagjukat, a kezdés és végzés dátumával.
- Gyűrű-és kupaavató szakestély: a végzős évfolyam firmái felhúzzák a szak gyűrűjét és felavatják az évfolyamkupáját, elbúcsúznak a diáktársaiktól, megkezdik a záróvizsgáikat.
- Szalamander: a végzős évfolyam firmái diáktársaik kíséretében esti fáklyás felvonulással búcsúznak az alma matertől és a várostól, azok lakóitól (ballagás). A búcsút valétabállal zárják, ahol nem csak felkent diákok, hanem rokonok, ismerősök is résztvehetnek.

A szakestélyek külső szemlélő szerint alkoholfogyasztásból áll. Igaz, lehet inni, de kulturáltan és mértékkel, nem részegségig. A hagyomány része, hogy a résztvevők vigyázzanak arra,

hogy az esemény jókedvűen, énekelve együtt töltött idő megmaradjon. Ezekből a diákhatományokból alakult ki hazánkban a ballagási szokások: a ballagási nóták és a szalagavató.

A szakestélyeken és az egyéb rendezvényeken, így a szalamanderen is az összetartozás jelképei a diákdalok és az egyenruhák. Selmecebányán mindenki viseletet öltött, a Szalamander a hagyományosan kialakult zubbonyok: *Auffok*, *Waldenek* és *Grubenek* felvonulása is volt.

A lengyel Belchatówi Barnaszébánya és Erőmű Zrt. viselete volt a legdíszesebb.

Selmecebányai szalamander felvonulás:

A legenda szerint egy Sebenitz nevű pásztor a sziklákon legeltette nyáját, amikor két gyíkot vett észre (szalamandra). A gyíkok hátán, vagy másik változat szerint a gyíkok helyén ezüst és arany por csillogott. Ezek a gyíkok mutatták meg az ezüst- és aranylelőhelyeket. Évszázadokon át Magyarország legfontosabb ezüst- és aranybányái voltak Selmecebánya közelében. A város német és magyar nevét a pásztor nevééről kapta: Schemnitz és Selmece. A szalamandrák a város régi címereiben is megtalálhatóak.

Selmecbányán 1935-ben határozták el a város vezetői a régi bányász hagyományok újraélesztését. Eleinte tízévente, 1991-től kezdve pedig már évente, minden év szeptemberének első péntekén rendeznek "Szalamander ünnepeket". A kétnapos esemény fénypontja a szalamandermenet, de számos kísérőrendezvény is kapcsolódik hozzá. Az ünnepség bevezető eseménye a Szent Katalin templomban rendezett ökumenikus istentisztelet. A találkozón résztvevő csoportok, valamint a bányász társszervezetek vezetői számára a város polgármestere minden alkalommal fogadást ad. Elmaradhatatlan részei a találkozónak az emléktáblák koszorúzása a bányászattörténelmi konferencia, kiállítások, illetve ásványbörze is. A csoportok bejárják a bányászati skanzent, megtekintik a város nevezetességeit, kirándulnak a városkörnyékén. Természetesen az utolsó mozzanat mindig egy sörrel kísért szakestély.

Bánya látogatás

Látkép a kálváriáról

Selmeci szakestély

Jó szerencsét!

Mészáros Péter

alias: PEPE

Források:

Vezetéknév, Keresztnév (Kiadás éve): *Kiadvány címe*. Kiadó neve, Kiadás helye.

[szerző vagy szerkesztő neve, utóbbi esetben „(szerk.)” megjegyzés]

[Kiadó neve lehet szervezet is, aki pl. a szórólapot kiadja]

[Kiadás helye a nyomtatás helyét jelenti, ez a tájékoztatókon is szerepelni szokott, ha nem, hagyd ki.]

Ajánlott információk:

<https://www.youtube.com/watch?v=MAUflziXEWc>

<https://www.youtube.com/watch?v=BvK7QFm5PhM>

<https://www.youtube.com/watch?v= lZsOzU-J5s>

<https://www.youtube.com/watch?v=HdWCdc2uMFw>

<https://youtu.be/AQZi2SfBQ4I>

https://www.youtube.com/watch?v=3dOzLb_nVfs